

ISSN: 2757-6817

Unika Sağlık Bilimleri Dergisi
Unika Journal of Health Sciences

Sistemik Derleme/ Systematic Review Article

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2011-2021): Sistemik Derleme

Investigation of Postgraduate Thesis in The Field of Child Health and Diseases Nursing (2011-2021): Systematic Review

Özlem ÖZTÜRK ŞAHİN¹, Yeliz TAŞDELEN², Kübra ILGAZ³, Hilal KAYMAKÇI⁴, Esra TURPÇU⁵

Öz: Amaç: Bu sistemik derlemenin amacı, son 10 yılda çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği anabilim dalında hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Gereç ve Yöntem: Çalışma, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği anabilim dalında yapılan lisansüstü tezlerin taranması şeklinde 3-27 Kasım 2021 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Araştırma kapsamında 35 lisansüstü teze ulaşıldı. Bulgular: Çalışmada incelenen tezlerin %74,3'ünün (n=26) 2016-2021 yılları arasında yayınlandığı ve %60,0'nun (n=21) yüksek lisans tezi olduğu saptandı. Araştırma desenine göre incelendiğinde tezlerin %57,1'inin (n=20) tam deneysel tasarıma sahip olduğu, en çok ele alınan konunun %28,6 (n=10) oranı ile ağrı olduğu, en çok çalışılan örneklem grubunun ise %28,6 (n=10) adolesan grubu ile %22,9 (n=8) yenidoğan olduğu belirlendi. Çalışmada en çok tercih edilen ölçeklerin ağrı, anksiyete/kaygı ve yaşam kalitesini değerlendiren ölçekler olduğu saptandı. Sonuç: Bu sistemik derleme sonucunda çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerde son yıllarda artış yaşandığı, daha sık deneysel araştırma deseninin tercih edildiği, adolesan ve yenidoğan yaş grubu ile tez çalışmalarının daha sık yapıldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca lisansüstü tezlerde ağrı, anksiyete/kaygı ve yaşam kalitesi konularına yoğunluk olduğu görülmüştür. Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanındaki çalışmaların ve boşlukların belirlenmesinin akademik ilerlemede etkili olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk hemşireliği, Lisansüstü eğitim.

Abstract: Objective: This systematic review was made to examine the postgraduate theses prepared in the last ten years in the department of pediatric nursing. Material and Methods: The study was carried out between 3-27 November 2021 using scanning postgraduate theses containing the word "children's health and diseases nursing". According to the inclusion criteria of the research, 35 postgraduate theses were reached. Results: It was determined that 74.3% (n=26) of the theses examined in the study were published between 2016-2021, and 60.0% (n=21) were master's theses. When analyzed according to the research design, 57.1% (n=20) of the theses had an experimental design, the most discussed topic was pain with a rate of 28.6% (n=10), the most studied sample group was 28%, It was determined that 6 (n=10) adolescent group and 22.9% (n=8) were newborns. It was determined that the most preferred scales in the study were the scales assessing pain, anxiety/anxiety, and quality of life. Conclusion: As a result of this systematic review, it has been concluded that there has been an increase in postgraduate theses in the field of pediatric nursing, the experimental research design is preferred more frequently, and the thesis studies are performed more regularly with adolescent and newborn age groups. In addition, it has been observed that there is an emphasis on pain, anxiety/anxiety, and quality of life in postgraduate theses. It is thought that determining the studies and gaps in child health and diseases nursing will contribute to academic development.

Keywords: Child, Pediatric nursing, Graduate education.

¹Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0001-8781-3706, ozlem.ozturk@karabuk.edu.tr

Associate Prof., Karabük University, Faculty of Health Sciences

²Sorumlu yazar: Arş. Gör., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0002-0444-3904, yeliztasdelen@karabuk.edu.tr

Res. Asst., Karabük University, Faculty of Health Sciences

³Hem., Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Bilimi, ORCID: 0000-0003-1674-5130, kubrailgaz7878@gmail.com

Nurse, Karabük University, The Institute of Graduate Studies Nursing Science

⁴Hem., Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Bilimi, ORCID: 0000-0001-7737-886X, hilal.kaymakci98@gmail.com

Nurse, Karabük University, The Institute of Graduate Studies Nursing Science

⁵Hem., Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Bilimi, ORCID: 0000-0001-9475-2884, turpcuesra61@gmail.com

Nurse, Karabük University, The Institute of Graduate Studies Nursing Science

Giriş

Hemşirelik biliminde lisansüstü eğitim; alana özgü bilgi birikiminin genişlemesini, çalışma alanlarında güncel bilgilerin uygulanmasını, kanıta dayalı verilerin kullanılmasını, sorunların çözümünde bilimsel metotlara başvurulmasını ve hemşirelerin hasta bakımında analitik ve eleştirel düşünme ile liderlik rolünü üstlenmesini hedeflemektedir (Akdemir, Özdemir ve Akyar, 2011; Ergöl, 2011). Hemşirelik biliminin gelişmesi ve ilerlemesi adına hemşirelik lisans eğitiminin ardından lisansüstü eğitim programları uygulanmaktadır. Yüksek lisans eğitiminde amaç, hemşirenin bilgi ve beceri kazanması, edindiği bilgi ve beceriyi etik kurallara uygun şekilde uygulaması, hemşirelik bilimine araştırmalar yaparak katkı sağlaması ve edindiği bilgileri başkaları ile paylaşmasıdır. Doktora eğitiminin amacı ise bireyin bağımsız bir şekilde bilimsel araştırma yapabilmesini, elde ettiği araştırma sonuçlarını eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirebilmesini ve kullanmasını sağlamaktır. Ayrıca doktora eğitiminde kuram ve modele dayalı uygulamalar önem kazanır (Ardahan ve Özsoy, 2015). Mezuniyet sonrası eğitim hemşirelik mesleğinde 1968 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi ile başlamıştır. Yüksek lisans programları arasında pediatri hemşireliği de bulunmaktadır. 1972 yılında ise Hacettepe Üniversitesi pediatri hemşireliği de olmak üzere birçok alanda doktora eğitimine başlamıştır (Akdemir vd., 2011; Bahçecik ve Alpar, 2009; Ergöl, 2011; Öncel ve Sümen, 2017).

Bilimsel çalışmalar, tüm alanlarda gelişmenin ve ilerlemenin gerekliliğidir. Kapsam ve nitelik açısından bakıldığında lisansüstü düzeyde yapılan tez çalışmaları bilimsel çalışmalar içerisinde ön plana çıkmaktadır. Bir bilim alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının nitelik ve niceliği, o bilim alanında bilimselleşme yolundaki ilerlemesinin ve gelişmişlik düzeyinin göstergesidir (Karaman ve Oksel, 2020). Hemşirelik alanları içerisinde çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği oldukça kapsamlı bir alandır ve birçok alt dala sahiptir. Dolayısıyla bu alanın ve alanda yapılan lisansüstü tez çalışmaların konu dağılımı kapsamlıdır. Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan tez çalışmalarının yoğunlaştığı alanların ve daha az çalışılan konuların hangi alanlarda olduğunun görülmesinin alanın çok yönlü gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada, ülkemizde çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında 2011-2021 yılları arasında yapılmış olan lisansüstü tezlerin incelenerek içerik analizinin yapılması amaçlandı. Yapılacak yeni lisansüstü tez çalışmalarında ihtiyaç duyulan araştırma alanlarının ve yöntemlerinin belirlenmesinde, ayrıca farklı fikirlerin ortaya konmasında araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Çalışma, konu ile ilgili lisansüstü tezlerin retrospektif olarak taranması şeklinde 3-10 Kasım 2021 tarihinde gerçekleştirildi. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nin detaylı tarama alanı kullanıldı (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2022). Araştırmaya dahil edilme kriterleri; tezin 2011-2021 yılları arasında Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı veya Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bilim Dalı alanlarında yayınlanmış olması, yayın dilinin Türkçe olması ve tam metin erişimine izin verilmiş olması olarak belirlendi. Yapılan tarama sonucunda kriterlere uygun 35 teze ulaşıldı. Çalışmaların yapıldıkları yıl, ölçüm araçları, araştırma deseni, örneklem grubu durumlarına göre analizi yapıldı.

Bulgular

Bu sistemantik derleme çalışması kapsamında 2011-2021 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurumu'nda çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılmış toplam 35 tez çalışması değerlendirildi. Çalışmada incelenen tezlerin %74,3'ünün (n=26) 2016-2021 yılları arasında yayımlandığı ve %60,0'mın (n=21) yüksek lisans tezi olduğu saptandı. Araştırma desenine göre incelendiğinde tezlerin %57,1'inin (n=20) tam deneysel tasarıma sahip olduğu, en çok ele alınan konunun %28,6 (n=10) oranı ile ağrı olduğu, en çok çalışılan örneklem grubunun ise %28,6 (n=10) adolesan grubu ile %22,9 (n=8) yenidoğan olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1: Tezlerin Tanımlayıcı Özellikleri

		n	%
Yayımlandığı yıla göre	2011-2015	9	25,7
	2016-2021	26	74,3
	Toplam	35	100,0
Lisansüstü programa göre	Yüksek lisans	21	60,0
	Doktora	14	40,0
	Toplam	35	100,0
Araştırma desenine göre	Tam deneysel	20	57,1
	Yarı deneysel	7	20,0
	Tanımlayıcı	6	17,1
	Karma desen	1	2,9
	Metodolojik	1	2,9
	Toplam	35	100,0
İncelenen konulara göre	Ağrı	10	28,6
	Yaşam kalitesi	5	14,3
	Konfor	2	5,7
	Anksiyete-Depresyon	5	14,3
	Öz yeterlilik	2	5,7
	Diğer	11	31,4
	Toplam	35	100,0
Örneklem grubuna göre	Yenidoğan (0-1 ay)	8	22,9
	Bebeklik dönemi (12-36 ay)	4	11,4
	Adolesan dönem	10	28,6
	Ebeveyn	4	11,4
	Sağlık Profesyoneli	3	8,6
	Diğer	6	17,1
	Toplam	35	100,0

Çalışmada değerlendirilen yüksek lisans tezlerinin Tablo 2’de, doktora tezlerinin ise Tablo 3’te amaç, örneklem, veri toplama araçları, araştırma deseni ve sonucu ayrıntılı olarak yer almaktadır. Çalışmada incelenen tezlerde en sık kullanılan ağrı ölçeklerinin %26,6 (n=4) ile FLACC (Face Legs Activity Cry Consolability) ağrı ölçeği, %20 (n=3) ile Yenidoğan Bebek Ağrı Ölçeği (NIPS) ve %13,3 (n=2) ile Yüz İfadeleri Ağrı Ölçeği – Revize olduğu belirlendi (Tablo 4). Anksiyete ve kaygı düzeyini değerlendiren ölçekler arasında en sık kullanılanlar %23,0 (n=3) ile BECK Anksiyete Envanteri, %15,4 (n=2) ile Çocuklar için Durumluk Süreklilik Kaygı Envanteri ve %15,4 (n=2) ile BECK Depresyon Ölçeği olduğu saptandı (Tablo 5). Yaşam kalitesini değerlendiren ölçekler arasında en sık kullanılanlar %16,8 (n=2) ile Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği ve %16,8 (n=2) ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği olduğu belirlendi (Tablo 6). Lisansüstü tezlerde yer alan diğer ölçekler arasında en sık kullanılanlar %11,7 (n=2) ile Bakım Verme Yükü Ölçeği, %11,7 (n=2) ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri ve %11,7 (n=2) ile Tip 1 Diyabetli Adolesanlarda Diyabette Özyönetim Öz Yeterlilik Ölçeği olduğu saptandı (Tablo 7).

Tartışma

Bu sistematik derleme çalışması kapsamında son 10 yıla ait çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılmış lisansüstü tezleri incelenmiş ve yapılan tezlerin konu dağılımının oldukça çeşitli olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerinin yarısından fazlasının 2016 yılı itibari ile yapıldığı ve yüksek lisans tezi olduğu görüldü. Demirkaya (2020), tarafından ülkemizde yapılan çalışmada da benzer şekilde son yıllarda hemşirelikte yönetim alanında lisansüstü tez çalışmalarının sayısında artış yaşandığı tespit edilmiştir. 2010 yılı hemşirelik yönetmeliğinde uzman hemşire unvanının yer almasının ve son yıllarda lisansüstü hemşirelik eğitimi veren üniversite sayısında artış yaşanmasının çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerin sayısındaki artışın nedeni olduğu düşünülmektedir (Kocaman ve Yürümezoglu, 2015). Ayrıca literatür incelendiğinde ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği (Taş, Dikeç, ve Baysan Arabacı, 2019) ve iç hastalıkları hemşireliği (Karaman ve Oksel, 2020) alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmalarda da çalışmamız ile uyumlu şekilde yüksek lisans tezlerinin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemizde hemşirelik biliminde doktora programlarına kıyasla yüksek lisans programlarının daha yaygın olmasının ve doktora eğitiminin daha uzun olmasının yüksek lisans tezlerinin oranındaki yüksekliğin nedeni olabilir.

Tablo 2: Yüksek Lisans Tezlerinin Özeti

Yazar Yılı	Amaç	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Araştırma Deseni	Sonuç
Akkoç (2021)	Bebeklerde aşı uygulamasına bağlı olarak gelişen ağrının azaltılmasında müzikli kar küresinin etkisini incelemek	Girişim grubu: 39 bebek (2-6 aylık) Kontrol grubu: 39 bebek (2-6 aylık)	-Bebek tanıtıcı bilgi formu ve uygulama kayıt formu -FLACC ağrı ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Müzikli kar küresi girişimsel işlemlerde ağrıyı azaltmada etkin bir yöntemdir.
Tanrıverdi (2021)	Beyaz gürültünün prematüre bebeklerde emme başarısına ve bebek konforuna etkisini belirlemek	Girişim grubu:33 prematüre bebek Kontrol grubu: 33 prematüre bebek	-Anne ve bebeği tanıtıcı bilgi formu -Prematüre Bebek Konfor Ölçeği -LATCH emzirme tanılama ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Yenidoğanın emme başarısında ve yenidoğanın konforunda müzik dinletilerek yapılan emzirme olumlu etki göstermiştir.
Sağıroğlu (2021)	Bebeklerde periferik intravenöz kateterizasyon esnasında ebeveynleri işleme dahil etmenin ağrı ve anksiyete üzerine etkisini incelemek	Ebeveynin işleme dahil edilerek yanında bulunması: 46 bebek (1-24 ay) Ebeveynin işleme dahil olmadan yanında bulunması: 42 bebek (1-24 ay) Ebeveynin yanında bulunmaması: 32 bebek (1-24 ay)	-Veri toplama formu -Durumluk ve Sürekli Kayı Envanteri -FLACC ağrı ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Periferik intravenöz kateterizasyon sırasında ebeveynleri bebeklerinin yanında bulundurmak ve işleme dahil etmek bebeklerin ağrı yönetiminde etkili bir yöntemdir.
Kaş (2020)	Astım atağıyla acile başvuran çocuklarda nebül ilaç uygulaması esnasında verilen pozisyonun yaşam bulguları ve anksiyeteye etkisini belirlemek	Girişim grubu: 43 çocuk (6-11 yaş) Kontrol grubu: 43 çocuk (6-11 yaş)	-Hasta Tanılama Formu -Yüz İfadeleri Ağrı Ölçeği-Revize -Görsel Analog Skala -Çocuk Anksiyete Skalası-Durumluluk -Çocuk Korku Ölçeği -Uygulama Kayıt Formu	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Nebülizatör uygulama sırasında verilen öne eğik pozisyonun çocukların oksijen satürasyonunu yükseltmede, solunum sayısını ve ağrı düzeyini düşürmede etkili olduğu belirlendi.
Uğur (2020)	Kemoterapi tedavisi alan çocuklarda yorgunluğun yaşam kalitesine etkisini incelemek	7-12 yaş grubu 53 hasta	-Çocuk Ebeveyn Bilgi Formu -Çocuk Yorgunluk Ölçeği (24 saat) -7-12 Yaş Arası Pediatrik Onkoloji Hastalarında Yaşam Kalitesi Ölçeği	Tanımlayıcı	Çocukların yorgunluk semptomunun hemoglobin ve hemotokrit değeri değişkenlerden etkilendiği, hastalık grubu, evresi, cerrahi tedavi, radyoterapi, kateterinin olması değişkenlerden etkilenmediği ancak hastaların deneyimledikleri yorgunluk semptomu arttıkça yaşam kalitesinin azaldığı gözlemlenmiştir.
Karadede (2021)	Prematüre yenidoğanlarda endotrakeal aspirasyon sırasında uygulanan sarmalamanın ve orofarangeal kolostrumun işlemsel ağrıya ve konfora etkisini incelemek	Kontrol grubu: 16 prematüre bebek Sarmalama grubu: 16 prematüre bebek Orofaringeal kolostrum grubu: 16 prematüre bebek	-Prematüre Yenidoğan Tanıtıcı Özellikler Formu -Prematüre Bebek Girişim İzlem Formu -Prematüre Bebek Ağrı Profili Ölçeği- Revize -Yenidoğan Konfor Davranış Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Endotrakeal aspirasyon işlemine bağlı ağrının azaltılmasında sarmalama, konforun artırılmasında sarmalama ve orofarangeal kolostrum uygulamalarının etkili olduğu sonucuna varıldı.
Akdoğan (2019)	Okul öncesi dönemdeki çocukların beslenme alışkanlıklarını ve beslenmenin büyüme-gelişmeleri üzerindeki etkisini belirlemek	Anasınıfına devam eden 335 çocuk	-Bilgi Formu -Beslenme Değerlendirme Anketi -Ankara Gelişim Tarama Envanteri -Beden Kitle İndeksi Persentili	Tanımlayıcı	Çocukların büyüme ve gelişmelerinin normal düzeylerde olduğu ve bazı beslenme alışkanlıklarının büyüme ve gelişme sürecini anlamlı düzeyde etkilediği görülmüştür.
İnceoğlu (2019)	Lösemi haricinde kanser tanısı olan çocukların annelerinin bakım verme yükü ve yaşam kalitesini belirlemek	72 anne	-Tanıtıcı Bilgi Formu -Bakım Verme Yükü Ölçeği -Kanserli Hasta Yakınları için Yaşam Kalitesi Ölçeği- Aile Versiyonu	Tanımlayıcı	Annelerin bakım yükü puanlarının çok yüksek olmadığı görüldü. Ayrıca bakım yükü arttıkça annelerin yaşam kalitelerinin bozulduğu belirlenmiştir.
Türkmen (2019)	Çocuk yoğun bakım hemşirelerinin ağrı yönetimi ile ilgili bilgi ve deneyimlerinin belirlenmesi	25 hemşire	-Sosyodemografik soru formu -Pediatri Hemşirelerinin Ağrı ile İlgili Bilgi ve Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği -Nitel Görüşme Formu	Karma desen (tanımlayıcı + nitel)	Hemşirelerin büyük çoğunluğunun ağrı kontrolüne ilişkin bilgi durumunun ortalamanın çok az üzerinde olduğu saptanmıştır.

Yazar Yılı	Amaç	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Araştırma Deseni	Sonuç
Şahin (2019)	Preterm bebek annelerine uygulanan Progresif Kas Gevşeme Egzersizlerinin annenin emzirme öz-yeterlilik ve depresyon düzeyine, bebeğin vücut ağırlığına ve emzirilme durumuna etkisini araştırmak	Kontrol grubu: 35 preterm bebek ve annesi Girişim grubu: 35 preterm bebek ve annesi	-Tanıtıcı Bilgi Formu -Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği -Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği -Hasta Takip Formu	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Preterm bebeklerin annelerinin emzirme öz-yeterliliğini arttırmak ve depresyon düzeyini azaltmak amacıyla progresif kas gevşeme egzersizlerinin etkili olduğu belirlenmiştir.
Uluhan (2019)	Kanser tanısı olan adolesanların hastalıkları hakkında bilgi düzeyini arttırmak ve tedaviye uyumu hızlandırmak için geliştirilen Re-Mission video oyununun yorgunluk ve yaşam kalitelerine etkisini incelemek	Kontrol grubu: 23 adolesan Çalışma grubu: 23 adolesan	-Birey ve Ebeveyn Tanılama Formu -13-18 Yaş Pediatrik Onkoloji Hastaları İçin Yorgunluk Ölçeği (Çocuk ve Ebeveyn Formu) -Yaşam Kalitesi Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Re-Mission video oyununun kanser tanısı almış adolesanların yorgunluk düzeylerinin azalmasında etkili olduğu ve yaşam kalitelerine olumlu yönde katkı sağladığı belirlenmiştir.
Okumuş (2019)	Venöz kan alımı sırasında ninninin yenidoğanda ağrı hissine etkisini belirlemek	Kontrol grubu: 36 term bebek Anne sesi ninni: 36 term bebek Ses sanatçısı ninni: 36 term bebek	-Yenidoğan ve ailesine yönelik tanıtıcı bilgiler formu -NIPS	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Anne sesi ninninin yenidoğanları rahatlatmış, kalp tepe atımı, oksijen saturasyonu, NIPS ve ağlama sürelerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.
Bayraktar (2019)	Preterm yenidoğanlara mekanik ventilasyon sırasında verilen gazın ısı ve nem değerlerinin fizyolojik parametreler üzerine etkisini incelemek	23 preterm bebek	-Veri Toplama Formu	Yarı deneysel	Hedeflenen nemlendirici ısısının bebeğin akciğerlerine kadar ulaşmadığı, kuvöz veya çevre ısısının bebeğe ulaşan ısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu belirlendi.
Akkaya (2019)	Eğlenceli öğrenme müdahaleleri ile okul öncesi çocukların diş fırçalamaya ilişkin uygun davranışlarının sayısını artırmak ve plak miktarını azaltmak	Kontrol grubu: 50 çocuk (48-72 ay arası) Müdahale grubu: 50 çocuk (48-72 ay arası)	-Sosyodemografik Bilgi Formu -Diş Sağlığı ve Hijyeni Değerlendirme Formu -Diş Fırçalama Protokolü -Plak İndeksi Değerlendirme Formu	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Etkili ve doğru şekilde dişlerini fırçalayan çocukların plak indekslerinin azaldığı görülmüştür.
Anol (2016)	Çocuk yoğun bakım ünitesi sağlık çalışanları ile çocuğu çocuk yoğun bakım ünitesinde yatan ebeveynlerin aile merkezli bakıma yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi	34 Hemşire 50 Hekim Yoğun bakımda çocuğu yatan; 137 Anne 55 Baba	-Ebeveyn Sosyo-Demografik Veri Toplama Formu -Ebeveyn Aile Merkezli Bakıma Yönelik Veri Formu -Sağlık Ekibi Sosyo-Demografik Veri Toplama Formu -Sağlık Ekibi Aile Merkezli Bakıma Yönelik Veri Formu	Tanımlayıcı	Ebeveynlerin sağlık çalışanlarına göre aile merkezli bakıma yönelik daha olumlu görüşlere sahip olduğu saptanmıştır. Hekim ve hemşirelerin aile merkezli bakıma yönelik görüşleri arasında bir farkın olmadığı belirlenmiştir.
Karadağ (2016)	Yalıtım özellikleri geliştirilmiş kuvöz örtüsünün, preterm yenidoğanlarda stres belirtilerine etkisinin belirlenmesi	30 preterm yenidoğan	-Bilgi Formu -Uygulama Kayıt Formu	Yarı deneysel	Kuvöz örtüsünün kuvöz içi gürültü düzeyini azaltmada etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kuvöz örtüsünün orta stres belirtilerinde azalma sağladığı saptanmıştır.
Mertter (2015)	Topuk kanı alınmasında manuel lanset ile otomatik lansetin term bebeklerde ağrı düzeyine etkisinin incelenmesi	Manuel lanset grubu: 30 term bebek Otomatik lanset grubu: 30 term bebek	-Bebeği Tanıtıcı Bilgi Formu -Hemşire Gözlem Formu -NIPS	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Topuk kanı alma işleminde otomatik lanset kullanımının ağrı düzeyini, komplikasyon gelişimini, ponksiyon sayısını, kanın tüpe alınma süresini azalttığı ve yenidoğanın işlem sırasındaki konforunu artırdığı saptanmıştır.

Yazar Yılı	Amaç	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Araştırma Deseni	Sonuç
Yılmaz (2014)	Solid tümör tanısı alan adolesanların ilk tanının ardından, tedaviye başlamadan önce ve tedavi başladıktan altı ay sonra umutsuzluk, depresyon ve anksiyete düzeylerinin incelenmesi	15-19 yaş arası 41 solid tümürlü adolesan	-Sosyo-demografik Veri Formu -Hastalığın Adolesan Üzerindeki Etkilerine İlişkin Veri Formu -Beck Umutsuzluk Ölçeği -Beck Depresyon Ölçeği -Beck Anksiyete Envanteri	Tanımlayıcı	Kanserli adolesanların ilk tanı anına göre altıncı aydaki umutsuzluk, depresyon ve anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
Koç (2013)	Süt çocuklarında ayak refleksolojisinin aşı enjeksiyonunun ardından oluşabilecek akut ağrıya etkisinin değerlendirilmesi	Kontrol grubu:30 bebek (1-12 aylık) Girişim grubu: 30 bebek (1-12 aylık)	-Veri Toplama Formu -Ankara Gelişim Tarama Envanteri - FLACC ağrı ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Bebeklere uygulanan ayak refleksolojisinin ağrılı girişim sırasında ve sonrasında ağrı kontrolünde etkili olduğu belirlenmiştir.
Bilsin (2012)	Engelli çocuklar ve ailelerinin bütüncül olarak değerlendirilmesi, gereksinimlerinin belirlenmesi ve verilen hemşirelik bakımının aile gereksinimlerini karşılama düzeyine etkisinin incelenmesi	0-18 yaş arası zihinsel/fiziksel engelli 30 engelli çocuk ve aileleri	-Çocuk Tanıtım Formu -Bakım Verici ve Aile Tanıtım Formu -Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı -Hasta Çocuk Tanılama Formu	Yarı deneysel	Engelli çocuklar ve ailelerinin gereksinimlerini belirlemek ve ev ziyaretleri ile verilen hemşirelik bakımı, ailelerin gereksinimlerini azaltmada etkili olmuştur.
Çoban (2012)	Okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerinin tıbbi hatalar konusundaki görüşlerinin belirlenmesi	3-6 yaş grubu çocuğu olan 301 ebeveyn	-Ebeveyn Tanıtıcı Bilgi Formu -Ebeveyn Tıbbi Hata Algı Formu	Tanımlayıcı	Ebeveynlerin büyük bölümü tıbbi hatadan hekimin sorumlu olduğunu, hasta ve ailesine açıklama yapılması gerektiği, olayı tıbbi hata olarak algılayan ebeveynlerin bilgilendirilme ve raporlama isteğinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 3: Doktora Tezlerinin Özeti

Yazar Yılı	Amaç	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Araştırma Deseni	Sonuç
Kanbur (2021)	Yenidoğanlarda topuk kanı alma işlemi sırasında ağrıyı azaltmada, beyaz gürültü, kalp sesi ve müzik dinletme yöntemlerinin etkisini belirlemek	Beyaz gürültü grubu: 21 bebek (28-42 gestasyon haftası) Kalp sesi grubu: 21 bebek (28-42 gestasyon haftası) Müzik grubu: 21 bebek (28-42 gestasyon haftası) Kontrol grubu: 21 bebek (28-42 gestasyon haftası)	-Yenidoğan tanıtıcı bilgi formu -Ebeveyn tanıtıcı bilgi formu -Yenidoğan bebek gözlem formu -NIPS -Yenidoğan Bebek Akut Ağrı Değerlendirme Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Yenidoğanlarda topuk kanı alma işlemi sırasında ağrıyı azaltmada beyaz gürültü, kalp sesi ve müzik dinletme yöntemlerinin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.
Orhan (2020)	Kan alma işlemi sırasında sanal gerçeklik gözlüğü kullanımının çocukların hissettikleri ağrı düzeyi, kalp tepe atımı ve oksijen satürasyonu değerlerine etkisini belirlemek	Girişim grubu: 52 çocuk (7-12 yaş arası) Kontrol grubu: 50 çocuk (7-12 yaş arası)	-Çocuk ve Aile Bilgi Formu -Çocuklar İçin Durumluk Süreklilik Kaygı Envanteri -Yüz İfadeleri Ağrı Ölçeği-Revize	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Kan alma işlemi sırasında sanal gerçeklik gözlüğünün kullanımının çocukların ağrısını azaltmada etkili olduğu belirlenmiştir.
Karadağ (2020)	Kan alma sırasında uygulanan simülatif oyuncuğun çocuklarda ağrı ve yaşam bulgularına etkisini belirlemek	Girişim grubu: 40 çocuk (12-36 ay) Kontrol grubu: 40 çocuk (12-36 ay)	-Bilgi Formu -İzlem Formu - FLACC ağrı ölçeği -BECK Anksiyete Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Simülatif oyuncuğun kan alma sırasında çocuklarda ağrıyı azaltmak ve yaşam bulgularını düzenlemek için etkili olduğu saptanmıştır.
Taşdelen Baş (2020)	Çölyak tanılı adolesanlara uygulanan akran etkileşimli grup desteği müdahalesinin, adolesanların yaşam kalitesi, akran ilişkileri ve baş etme düzeylerine etkisini incelemek	Girişim grubu: 18 adolesan (13-18 yaş arası çölyak tanılı) Kontrol grubu: 18 adolesan (13-18 yaş arası çölyak tanılı)	-Tanıtıcı bilgi formu -Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği -Akran İlişkileri Ölçeği -Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Çölyak tanılı adolesanlarda, akran etkileşimli grup desteği müdahalesi sonrasında yaşam kalitesinde artma, akran ilişkilerinde iyileşme ve baş etme düzeyinde etkili bulunmuştur.

Yazar Yılı	Amaç	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Araştırma Deseni	Sonuç
Bakır (2020)	Glisemik kontrolü kötü olan tip 1 diyabetli adolesanlar, hemşire tarafından ev ziyaretleri sırasında verilen Bilgi, Motivasyon ve Davranış Becerileri modeline dayalı girişimlerin adolesanların diyabet ile ilgili bilgi düzeylerine, bireysel ve sosyal motivasyon düzeylerine, davranış becerilerine ve HbA1C düzeylerine etkisini değerlendirmek	Girişim grubu: 25 tip 1 diyabetli adolesan Kontrol grubu: 25 tip 1 diyabetli adolesan	-Sosyodemografik Bilgi Formu -Diyabete İlişkin Bilgi Değerlendirme Formu -Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği -Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği -Tip 1 Diyabetli Adolesanlarda Diyabet Yönetimi Öz Yeterlilik Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Tip 1 diyabetli adolesanlar bakım veren diyabet hemşirelerinin Bilgi, Motivasyon ve Davranış Becerileri modeli temelli girişimlerinin adolesanların bilgi düzeyi, bireysel ve sosyal motivasyon düzeyi ve davranış becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Ayrıca HbA1C düzeyleri düşüş göstermiştir.
Şimşek (2020)	Çocuklarda periferik venöz kateter uygulamalarına bağlı enfeksiyonların önlenmesinde %5 NaHCO ₃ , %2 Klorheksidin Glukonat ve %70 Alkolün etkilerinin karşılaştırılması	%5 NaHCO ₃ 'lü su çözeltisi grubu: 20 çocuk (1-18 yaş) %2 Klorheksidin Glukonat grubu: 21 çocuk (1-18 yaş) Kontrol grubu: 21 çocuk (1-18 yaş)	-Veri toplama formu -Günlük olgu rapor formu	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Çocuklarda periferik venöz kateter cilt antisepsisinde kullanılan %5 NaHCO ₃ 'lü distile su çözeltisinin etkili bir ajan olduğu ve alerjik reaksiyona neden olmadığı, güvenilir olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.
Sezer (2020)	Kronik Böbrek Yetmezliğine sahip ergen ve ebeveynleri için Bireysel ve Aile Öz yönetim Teorisine dayalı geliştirilen öz yönetim programının, ergenin öz yönetim bilgi ve davranışları, öz yeterlilik, yaşam kalitesi, sosyal destek algısı, depresyon, anksiyete ve klinik parametreleri (eGFR, Kreatinin, BUN, Albumin, Hemogloblin) üzerine etkisini değerlendirmektir.	Girişim grubu: 20 adolesan Kontrol grubu: 20 adolesan	-Bireysel ve Aile Öz Yönetim Teorisi Temelli Hazırlanmış Demografik ve Klinik Bilgi Formu -Kronik Böbrek Hastalığına İlişkin Öz Yönetim Değerlendirme Formu -Çocuklar için Öz-yeterlilik Ölçeği -Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği- Ergen Formu -Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği -Beck Depresyon Ölçeği -Beck Anksiyete Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Kronik böbrek yetmezliği olan adolesanlara uygulanan öz yönetim eğitiminin depresyon ve anksiyete düzeylerini azalttığı, onların yaşam kalitesini, öz yeterliliğini ve algılanan sosyal desteğini artırdığı belirlenmiştir.
Çevik Özdemir (2019)	Kanserli çocukların ailelerinin bakım yükü düzeylerini değerlendirmek amacı ile Türkçe, özgün yeni bir bakım yükü ölçeğinin geliştirilmesi ve ailelerin bakım yükünü etkileyen faktörlerin incelenmesi	217 bakım verici	-Bakım Verici Bilgi Formu - Aile APGAR Ölçeği -Bakım Verme Yükü Ölçeği -Bakım Yükü Ölçeği	Metodolojik ve Tanımlayıcı	Geliştirilen bakım yükü ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ve Türk toplumunda kanserli çocukların bakım vericilerinin bakım yüklerinin belirlenmesinde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Kerimoğlu Yıldız (2018)	Kemoterapi alan çocukların bir tablet uygulaması (KeTO) ve eğitim kitapçığı aracılığı ile eğitilmesinin çocukların semptom yönetimi ve yaşam kalitesi üzerine etkisini belirlemek	Kitapçık grubu: 25 çocuk (10-16 yaş) Oyun grubu: 25 çocuk (10-16 yaş)	-Hasta tanıtım formu -Memorial Semptom Değerlendirme Ölçeği -KINDL-Kanser Modülü	Yarı deneysel	Her iki uygulamanın da semptom yönetimi açısından etkili olduğu ve birbirlerine üstünlüklerinin olmadığı, ancak yaşam kalitesinin uygulama sonrasında oyun grubundaki çocuklarda kitapçık grubundaki çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlendi.

Yazar Yılı	Amaç	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Araştırma Deseni	Sonuç
Ayar (2016)	Web tabanlı diyabet eğitiminin, Tip 1 Diabetes Mellituslu adolesanların metabolik kontrolü, öz yeterliliği ve yaşam kalitesi üzerine etkisinin incelenmesi	Girişim grubu: 30 adolesan (12-18 yaş arası) Tip 1 Diabetes Mellituslu) Kontrol Grubu:32 adolesan (12-18 yaş arası) Tip 1 Diabetes Mellituslu)	-Demografik Veri Toplama Formu -Diyabet’li Çocuklarda Yaşam Kalitesi Ölçeği -Tip 1 Diyabetli Adolesanlarda Diyabette Özyönetim Öz Yeterlilik Ölçeği	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Web tabanlı diyabet eğitimi, diyabetli adolesanların yaşam kalitesi ve öz yeterlilik düzeyini yükseltmede etkili bir eğitim modeli olduğu saptanmıştır. Ayrıca metabolik kontrolün sürdürülmesinde de klinik olarak anlamlı bulunmuştur.
Uysal (2013)	İnternet bağımlısı olan adolesanlar üzerinde sağlıklı internet kullanım programının etkisinin belirlenmesi	Girişim grubu: 41 öğrenci (11-16 yaş arası) Kontrol grubu: 43 öğrenci (11-16 yaş arası)	-Veri Toplama Formu -İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)	Tam deneysel (randomize kontrollü)	Programın uygulanmasının ardından öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin arttığı, internet kullanım sıklıklarının ve İBÖ puan ortalamalarının azaldığı belirlenmiştir.
Özakar (2013)	Adolesanların riskli davranışlarının ve Değişim Modeline göre hemşirelik uygulamasının madde kullanım durumuna etkisinin incelenmesi	63 Adolesan (16-18 yaş arası) (Ergenlerde Risk Alma Ölçeği madde kullanımı ile ilgili risk alma alt ölçeği sonuçları doğrultusunda riskli davranışları olan)	-Adolesanların Tanıtıcı Form -Ergenlerde Risk Alma Ölçeği -Öz Yeterlilik Ölçeği -Adolesanların Değişim Aşamasını Değerlendirme Formu	Yarı deneysel	Girişim sonunda adolesanların %60,3’ünün sigarayı azalttığı, %23,8’inin sigarayı bıraktığı görülmüştür. Ayrıca adolesanların öz yeterlilik düzeyi artış göstermiştir.
Kahrıman (2012)	Tip 1 Diyabet hastası olan adolesanlara bakım veren hemşirelerin gençlerle empati kurma becerilerini geliştirmeye yönelik verilen eğitimin hemşire-hasta iletişimlerine olan etkisinin belirlenmesi	46 Adolesan 8 Klinik Hemşiresi	-Adolesanların Kendilerini Anlatma Formu -Derinlemesine Görüşme Formu -Hemşirelerde Empati Veri Formu -Hemşirelerin Sözel İfade Kayıt Formu	Yarı deneysel	Hemşirelerin eğitim sonrası “empatik olmayan” yaklaşımları daha az, empatik yaklaşımları ise daha sık kullandıkları görülmüştür.
Sunmaz (2012)	Adli bilimler ve pediatri hemşireliği alanlarında eğitim almış bir adli hemşirenin, cinsel istismara veya cinsel saldırıya uğradığı iddiasıyla çocukların Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü’ndeki muayeneleri sırasında yaşadıkları kaygıyı ve bu kaygıyı azaltmada rolünün belirlenmesi	Girişim grubu:100 çocuk (9-18 yaş) Kontrol Grubu:50 çocuk (9-18 yaş)	-Kişisel Bilgi Toplama Formu -İstismar Bilgi Formu -Çocuk Bilgi Formu -Çocuklar İçin Durumluk ve Süreklilik Kaygı Envanteri -Araştırmacı Değerlendirme Formu	Yarı deneysel	Araştırmada daha önce cinsel istismara uğradığını iddia eden çocukların, hymen intakt olmayan kız çocuklarının, livata bulgusu olmayan çocukların, daha önce cinsel saldırı muayenesi olan çocukların muayene nedeni ile daha çok kaygı yaşadıkları saptanmıştır. Adli hemşire ile muayene olan çocukların muayeneden kaynaklı anksiyetelerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azaldığı bulunmuştur.

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Ağrı Ölçekleri

Ağrı Ölçekleri Kullanım Sıklığı	n	%
Prematüre Bebek Konfor Ölçeği	1	6,7
Yüz İfadeleri Ağrı Ölçeği-Revize	2	13,2
Görsel Analog Skala	1	6,7
Prematüre Bebek Ağrı Profili Ölçeği- Revize	1	6,7
Yenidoğan Konfor Davranış Ölçeği	1	6,7
Yenidoğan Bebek Akut Ağrı Değerlendirme Ölçeği	1	6,7
Pediatri Hemşirelerinin Ağrı ile İlgili Bilgi ve Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği	1	6,7
NIPS	3	20
FLACC ağrı ölçeği	4	26,6
Toplam	15	100,0

Çalışmamızda çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerinin yarısından fazlasının 2016 yılı itibari ile yapıldığı ve yüksek lisans tezi olduğu görüldü. Demirkaya (2020), tarafından ülkemizde yapılan çalışmada da benzer şekilde son yıllarda hemşirelikte yönetim alanında lisansüstü tez çalışmalarının sayısında artış yaşandığı tespit edilmiştir. 2010 yılı hemşirelik yönetmeliğinde uzman hemşire unvanının yer almasının ve son yıllarda lisansüstü hemşirelik eğitimi veren üniversite sayısında artış yaşanmasının çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerin sayısındaki artışın nedeni olduğu düşünülmektedir (Kocaman ve Yürümezoğlu, 2015). Ayrıca literatür incelendiğinde ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği (Taş, Dikeç, ve Baysan Arabacı, 2019) ve iç hastalıkları hemşireliği (Karaman ve Oksel, 2020) alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmalarda da çalışmamız ile uyumlu şekilde yüksek lisans tezlerinin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemizde hemşirelik biliminde doktora programlarına kıyasla yüksek lisans programlarının daha yaygın olmasının ve doktora eğitiminin daha uzun olmasının yüksek lisans tezlerinin oranındaki yüksekliğin nedeni olabilir.

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Anksiyete ve Kaygı Düzeyini Değerlendiren Ölçekler

Anksiyete ve Kaygı Düzeyini Değerlendiren Ölçekler Kullanım Sıklığı	n	%
Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri	1	7,7
Çocuklar İçin Durumluk Süreklilik Kaygı Envanteri	2	15,4
Çocuk Anksiyete Skalası-Durumluluk	1	7,7
Beck Depresyon Ölçeği	2	15,4
Beck Umutsuzluk Ölçeği	1	7,7
Beck Anksiyete Envanteri	3	23,0
Çocuk Korku Ölçeği	1	7,7
Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği	1	7,7
Ergenlerde Risk Alma Ölçeği	1	7,7
Toplam	13	100,0

Tablo 6: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Yaşam Kalitesi Ölçekleri

Yaşam Kalitesi Ölçekleri Kullanım Sıklığı	n	%
Çocuk Yorgunluk Ölçeği (24saat)	1	8,3
13-18 Yaş Pediatrik Onkoloji Hastaları İçin Yorgunluk Ölçeği (Çocuk ve Ebeveyn Formu)	1	8,3
7-12 Yaş Arası Pediatrik Onkoloji Hastalarında Yaşam Kalitesi Ölçeği	1	8,3
Kanserli Hasta Yakınları için Yaşam Kalitesi Ölçeği- Aile Versiyonu	1	8,3
KINDL-Kanser Modülü	1	8,3
Diyabet'li Çocuklarda Yaşam Kalitesi Ölçeği	1	8,3
Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği	2	16,8
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	2	16,8
Yaşam Kalitesi Ölçeği	1	8,3
Çocuğun Kendi Hastalığına Yönelik Tutumu Ölçeği	1	8,3
Toplam	12	100,0

Tablo 7: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Diğer Ölçekler

Diğer Ölçeklerin Kullanım Sıklığı	n	%
Plak İndeksi Değerlendirme Formu	1	5,9
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	1	5,9
Bakım Verme Yüğü Ölçeği	2	11,7
Bakım Yüğü Ölçeği	1	5,9
Aile APGAR Ölçeği	1	5,9
LATCH emzirme tanılama ölçeği	1	5,9
Ankara Gelişim Tarama Envanteri	2	11,7
Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği	1	5,9
Memorial Semptom Değerlendirme Ölçeği	1	5,9
Tip 1 Diyabetli Adolesanlarda Diyabette Özyönetim Öz Yeterlilik Ölçeği	2	11,7
Çocuklar için Öz Yeterlilik Ölçeği	1	5,9
Öz Yeterlilik Ölçeği	1	5,9
Akran İlişkileri Ölçeği	1	5,9
Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği	1	5,9
Toplam	17	100,0

Çalışmamızda incelenen tezlerin yarısından fazlasında deneysel tasarımın kullanıldığı görülmektedir. Lisansüstü eğitiminin bir parçası olarak kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarının önemini kavranması ve deneysel araştırma tasarımları hakkında lisansüstü eğitim kapsamında ayrıntılı bilgiye sahip olunmasının tezlerin çoğunlukla deneysel tasarım kullanılarak yapılmasının nedeni olduğu düşünülmektedir. Literatürde doktora tezlerinin çoğunlukla deneysel tasarıma sahip olduğu bildirilmektedir (Karaman ve Oksel, 2020; Öncel ve Sümen, 2017). Şahin, Buldak, Kaya, Güvenç ve İyigün (2020), tarafından hemşirelikte model/kuram kullanılarak yapılan tezlerin incelendiği çalışmada da tezlerin %57,7'sinin yarı deneysel, %26,9'unun ise tam deneysel araştırma tipinde olduğu bildirilmiştir.

Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerde en sık incelenen konunun ağrı olduğu, bununla birlikte en sık tercih edilen ağrı ölçeğinin FLACC ağrı ölçeği olduğu saptandı. Avrupa genelinde yenidoğan yoğun bakım hemşireliği alanında araştırma konularını inceleyen bir çalışmada ilk üç sırada ağrı ve stres, aile merkezli bakım ve klinik hemşirelik bakımı uygulamaları olarak sıralanmıştır (Wielenga, Tume, Latour ve van den Hoogen, 2015). Avrupa çapında pediatrik yoğun bakım hemşireliği bilimi için araştırma önceliklerini değerlendiren bir çalışmada ise öncelikli ilk üç konu klinik hemşirelik bakım uygulamaları, ağrı ve sedasyon, kalite ve güvenlik olarak bildirilmiştir (Tume, van den Hoogen, Wielenga ve Latour, 2014). Ülkemizde Ardahan ve Özsoy (2015), tarafından yapılan çalışmada yüksek lisans tezlerinde konu eğilimi olarak bilgi düzeyini belirleme çalışmaları, doktora

tezlerinde ise ölçek çalışmalarının ön plana çıktığı bildirilmiştir. Çalışmamızın bulgularının literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda incelenen lisansüstü tezlerinde sıklıkla araştırılan yaş grubunun adolesan ve yenidoğan olduğu görüldü. Lisansüstü tezlerde yenidoğan ve adolesan yaş grubunun daha sık çalışılmasının bu dönemlerde hızlı bir büyüme ve gelişmenin görülmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Yiğit ve Üğücü, 2020). Ayrıca ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirlemede önemli bir faktör olan bebek ölümleri oranlarını düşürmek için yürütülen politikalar ile orantılı bir şekilde çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği lisansüstü eğitimi alan kişilerde de yenidoğan yaş grubuna eğilimin arttığı düşünülmektedir (Conk, Başbakkal ve Yardımcı, 2018). Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılan lisansüstü tezlerde başta ağrıyı, anksiyete/kaygıyı ve yaşam kalitesini değerlendiren ölçekler olmak üzere çeşitli konularda ölçeklerin kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan ölçeklerin çeşitliliğinin nedeni çocuklarda yaş gruplarına göre büyüme ve gelişme düzeyinde önemli farklılıkların olması, bunun sonucunda farklı yaş gruplarına özgü ölçeklerin geliştirilmesi gerektiğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca çocuk sağlığı ve hastalıkları alanının oldukça geniş bir yelpazeye sahip olması; farklı durumları, farklı yaş grupları için değerlendiren çok sayıda ölçeğin kullanılmasının nedenlerinden biridir.

Sonuç

Bu çalışmada çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında yapılmış 21 yüksek lisans ve 14 doktora tezi incelenmiştir. İncelenen tezlerin yarısının 2019-2020 yıllarında yazıldığı, son yıllara doğru yazılan tezlerin sayısının geçmiş yıllardan daha fazla olduğu, araştırma desenine göre incelendiğinde deneysel çalışmaların daha fazla yapıldığı, tezlerde veri toplama aracı olarak anket ve ölçeğin çoğunlukla birlikte kullanıldığı, sıklıkla kullanılan ölçeklerin ağrı düzeyi, yaşam kalitesi, anksiyete ve kaygı düzeyini belirlediği, tezlerin yarısından fazlasının örneklemini yenidoğan ve adolesan yaş grubunun oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sistematik derlemeden elde edilen sonuçların, Türkiye’de çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında hemşireler ve araştırmacılar tarafından bundan sonra yapılacak çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Sonraki çalışmalarda çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında çok az çalışılan önemli konuları görme açısından yeni araştırmacılar için birer rehber olarak da ele alınabilir. Çalışmamız ülkemizde çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında lisansüstü öğrencilerine tez çalışmalarında konu seçimi ve metodolojinin yapılandırılmasında yol gösterici olabilir. Ayrıca, yapılan sistematik derlemenin pediatri

hemşirelerinin çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanındaki güncel kanıta dayalı uygulamalara ulaşmalarında bir kılavuz olacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Yazar Katkıları: Fikir: ÖÖŞ; Tasarım/Dizayn: ÖÖŞ, YT; Denetleme: ÖÖŞ; Veri toplanması ve/veya işlemesi: HK, ET, KI; Analiz ve/veya yorum: HK, ET, KI, YT; Literatür Taraması: HK, ET, KI, YT; Yazıyı yazan: HK, ET, KI, YT; Eleştirel inceleme: ÖÖŞ.

Hakem Değerlendirmesi: İç/Dış bağımsız.

Kaynaklar

- Akdemir, N., Özdemir, L., & Akyar, İ. (2011). Türkiye'de mezuniyet sonrası eğitim kapsamında iç hastalıkları hemşirelik eğitiminin durumu. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1), 50-58.
- Akdoğan, R. (2019). *Okul öncesindeki çocukların beslenme alışkanlıklarının büyüme ve gelişmeleri üzerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Akkaya, D. D. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarına doğru diş fırçalama alışkanlığının kazandırılması*. (Yüksek lisans tezi). Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Akkoç, B. (2021). *Bebeklik dönemi aşı uygulamalarında kullanılan kar küresinin ağrı düzeyine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Anol, S. (2016). *Pediatric yoğun bakım ünitesinde çalışan sağlık personeli ile çocuğu yatan ebeveynlerin aile merkezli bakıma yönelik görüşlerinin karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ardahan, M., & Özsoy, S. (2015). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarındaki eğilimler: Yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(4), 516-534. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gumussagbil/issue/23826/253828>.
- Ayar, D. (2016). *Web tabanlı diyabet eğitiminin Tip1 diabetes mellituslu adölesanların metabolik kontrolü öz yeterliliği ve yaşam kalitesi üzerine etkisi*. (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bahçecik, N., & Alpar, Ş. E. (2009). Nursing education in Turkey: From past to present. *Nurse Education Today*, 29(7), 698-703. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2009.05.008>.
- Bakır, E. (2020). *Tip 1 Diyabetli adölesanların izleminde bilgi, motivasyon ve davranış becerileri modelinin kullanımının metabolik kontrol üzerine etkisinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Bayraktar, S. (2019). *Preterm yenidoğanlarda mekanik ventilasyon sırasında inspire edilen gazın ısı ve nem ölçümünün fizyolojik parametrelere etkisi*. (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Bilsin, E. (2012). *Engelli çocukların ailesine verilen hemşirelik bakımının aile gereksinimini karşılama düzeyine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Conk, Z., Başbakkal, Z., & Yardımcı, F. (2018). Çocuk sağlığına genel bakış. Conk, Z., Başbakkal, Z., Yılmaz, H. B. Bolşık, B. (Ed.), *Pediatric Hemşireliği* (ss. 1-52). Akademisyen Kitabevi.
- Çevik Özdemir, H. N. (2019). *Kanserli çocukların ailelerinde "bakım yükü ölçeğinin" geliştirilmesi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. (Doktora tezi). Ege Üniversitesi.
- Çoban, İ. (2012). *Ailelerin hasta güvenliği konusundaki görüşlerinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Demirkaya, F. (2020). Examination of theses written in the field of nursing management in Turkey: The retrospective review. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. <https://doi.org/10.5222/shyd.2020.69672>.
- Ergöl, Ş. (2011). Nursing education in higher education in turkey. *Journal of Higher Education and Science*, 1(3). <https://doi.org/10.5961/jhes.2011.022>.
- İnceoğlu, Ş. (2019). *Kanserli çocuğu olan annelerin bakım verme yükü ve yaşam kalitesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Kahrıman, İ. (2012). *Tip1 diyabetes mellitusu olan adölesanların dünyası ve bakım veren hemşirelerde empati geliştirme*. (Doktora tezi). Erciyes Üniversitesi.
- Kanbur, B. N. (2021). *Yenidoğanlarda topuk kanı alma sırasında müzik ,beyaz gürültü ve kalp sesi dinletmenin ağrı üzerine etkisi*. (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Karadağ, Ö. E. (2016). *Preterm yenidoğanlarda kullanılan kuvöz örtüsünün stres belirtilerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Karadağ, Ö. E. (2020). *Kan alma sırasında kullanılan simülatif oyuncuğun çocuklarda ağrı ve yaşam bulgularına etkisi*. (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.

- Karadede, H. (2021). *Prematüre yenidoğanlarda endotrakeal aspirasyon sırasında uygulanan sarmalamanın ve orofarengal kolostrumun işlemsel ağrıya ve konfora etkisi.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Karaman, E., & Oksel, E. (2020). An examination of internal medicine nursing postgraduate theses in Turkey. *Archives of Health Science and Research*, 7(2), 161-166. <https://doi.org/10.5152/ArcHealthSciRes.2020.19035>.
- Kaş, G. (2020). *Astım atağıyla acile başvuran çocuklara nebulizatör uygulanırken verilen pozisyonun yaşam bulguları ve anksiyeteye etkisi.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Kerimoğlu Yıldız, G. (2018). *Kemoterapi alan çocuklar için geliştirilen tablet oyunu ve eğitim kitapçığının semptom yönetimi ve yaşam kalitesine etkisi.* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Kocaman, G., & Yürümezoğlu, H. A. (2015). Türkiye’de hemşirelik eğitiminin durum analizi: Sayılarla hemşirelik eğitimi (1996-2015). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(3), 255-262. <https://doi.org/10.5961/jhes.2015.127>.
- Koç, T. (2013). *Süt çocuğunda refleksoloji tekniği ile uygulanan ayak masajının akut ağrıya etkisi.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Merter, Ö. S. (2015). *Term bebeklerde topuk kamı alınmasında manuel lanset ile otomatik lansetin ağrı düzeyine etkisinin incelenmesi.* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Okumuş, R. (2019). *Yenidoğanlarda ninninin venöz kan alımı sırasında oluşan ağrı hissine etkisi.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Orhan, E. (2020). *Okul yaş grubu çocuklarda kan alma sırasında oluşan ağrıya sanal gerçekliğin etkisi.* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Öncel, S., & Sümen, A. (2017). Türkiye’de halk sağlığı hemşireliği alanında yürütülen lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*, 3(1), 20-28. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-turkiyede-halk-sagligi-hemshireligi-alaninda-yurutulen-lisansustu-tezlerin-degerlendirilmesi-78454.html>.
- Özakar, S. (2013). *Adölesanların risk alma davranışları ve risk alan adölesanlarda değişim modeline göre hemşirelik uygulamasının madde kullanımına etkisi.* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Sağiroğlu, N. D. (2021). *Süt çocukluğu döneminde periferik intravenöz kateterizasyon sırasında ebeveynleri işleme dahil etmenin ağrı ve anksiyete üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Sezer, T. A. (2020). *Kronik böbrek yetmezliğine sahip ergen ve ebeveynleri için geliştirilen özyönetim programının ergenlerin sağlığına etkisi.* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Sunmaz, D. (2012). *Cinsel saldırı ve cinsel istismar iddiası ile başvuran çocukların jinekolojik muayeneleri sırasında kaygılarını gidermede adli hemşirenin rolü.* (Doktora tezi). Ege Üniversitesi.
- Şahin, G., Buldak, C. İ., Kaya, V., Güvenç, G., & İyigün, E. (2020). Investigation of postgraduate theses conducted using model in nursing in Turkey: A systematic review. *Journal of Education and Research in Nursing*. <https://doi.org/10.5222/head.2020.60320>.
- Şahin, K. (2019). *Preterm bebek annelerine uygulanan progresif kas gevşeme egzersizlerinin anne ve bebek üzerine etkisi.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Şimşek, A. (2020). *Çocuklarda kateter uygulamalarına bağlı enfeksiyonların önlenmesinde %5 NAHCO₃, %2 Klorheksidin Glukonat ve %70 alkolün etkilerinin karşılaştırılması.* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Tanrıverdi, E. (2021). *Beyaz gürlütünün prematüre bebeklerde emme başarısına ve bebek konforuna etkisi.* (Yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Taş, G., Dikeç, G., & Baysan Arabacı, L. (2019). Türkiye’de ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında yürütülen lisansüstü tezlerin niceliksel ve içerik açısından incelemesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(3), 173-180. <https://doi.org/10.14744/phd.2019.13008>.
- Taşdelen Baş, M. (2020). *Çölyak tanılı adölesanlarda akran etkileşimli grup desteğinin yaşam kalitesi, akran ilişkileri ve baş etme düzeylerine etkisi.* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Tume, L. N., van den Hoogen, A., Wielenga, J. M., & Latour, J. M. (2014). An electronic delphi study to establish pediatric intensive care nursing research priorities in twenty European countries*. *Pediatr Crit Care Med*, 15(5), e206-213. <https://doi.org/10.1097/PCC.000000000000109>.
- Türkmen, B. (2019). *Çocuk yoğun bakım hemşirelerinin ağrı yönetimine ilişkin bilgi ve deneyimlerinin belirlenmesi.* (Yüksek lisans tezi). Katip Çelebi Üniversitesi.
- Uğur, S. (2020). *Kemoterapi tedavisi alan çocuklarda yorgunluğun yaşam kalitesine etkisi.* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Uluhan, C. (2019). *Re-mission video oyununun kanserli adolesanların yorgunluk ve yaşam kalitesi düzeyine etkisi.* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Uysal, G. (2013). *Sağlıklı internet kullanım programının internet bağımlısı olan adölesanlar üzerine etkisi.* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.

- Wielenga, J. M., Tume, L. N., Latour, J. M., & van den Hoogen, A. (2015). European neonatal intensive care nursing research priorities: An e-Delphi study. *Arch Dis Child Fetal Neonatal Ed*, 100(1), F66-71. <https://doi.org/10.1136/archdischild-2014-306858>.
- Yiğit, R., & Ügücü, G. (2020). *Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme*. Antalya: Çukurova Nobel Tıp Kitabevi.
- Yılmaz, A. (2014). *Kanserli 15-19 yaş grubu adölesanların umutsuzluk, depresyon ve anksiyete düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2022). Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>